Actieplan aanpak mensenhandel 2023-2025

Gemeente Westerkwartier

Zaaknummer 1969116202 - vastgesteld in collegevergadering 20 december 2022

Inhoudsopgave

1. INLEIDING 3
1.1 Impact en urgentie 3
1.2 Vormen van mensenhandel 4
1.3 De rol van de gemeente 5
1.4 Uitgangspunten 6
1.5 Essentiële functies 7
2. AMBITIES EN ACTIES 9
Ambitie 1: awareness, signaleren en melden 9
Ambitie 2: meer zicht op aard en omvang 10
Ambitie 3: slachtoffer- en daderschap voorkomen 11
Ambitie 4: barrières opwerpen 12
Ambitie 5: slachtoffers samenhangende hulp en ondersteuning bieden 12
3. FINANCIËN EN VERANTWOORDING 14

1. INLEIDING

Mensenhandel is "het werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang en met het doel die persoon uit te buiten". Deze definitie beschrijft mensenhandel zoals die strafbaar gesteld is in artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht.

Mensenhandel maakt een enorme inbreuk op de individuele vrijheid van mensen en is daarmee een van de ernstigste en meest complexe vormen van georganiseerde, ondermijnende criminaliteit. Behalve de grote gevolgen voor het slachtoffer ondervinden ook andere partijen de negatieve gevolgen van uitbuiting. Zo leidt het bedrijfsleven schade door oneerlijke concurrentie en verstoring van de arbeidsmarkt als gevolg van arbeids-uitbuiting. Voor de leefomgeving kunnen eveneens negatieve gevolgen optreden, zoals in situaties waarin veel arbeidsmigranten in te kleine panden worden gehuisvest en hierdoor overlast ontstaat.

Elke gemeente moet een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel hebben. Deze landelijke afspraak in het Interbestuurlijk Programma (IBP, punt 5.11) staat ook in het programma Samen tegen Mensenhandel.

De gemeente Westerkwartier zet zich al in voor de aanpak van mensenhandel. Binnen team OOV heeft dit onderwerp aandacht binnen de aanpak van ondermijning. Ook zijn er twee aandachtfunctionarissen die binnen de organisatie aandacht vragen voor dit thema en zij we aangesloten bij het project Samen tegen Mensenhandel. Dit neemt niet weg dat de gemeente Westerkwartier nog stappen moet zetten in de aanpak van mensenhandel verder te professionaliseren en te borgen in de organisatie. In dit actieplan beschrijven we wat we gaan doen om te komen tot een integrale programma-aanpak van seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.

Bij de aanpak van mensenhandel zijn veel partijen betrokken. Al deze professionals beschikken over kennis en expertise die nodig is om de aanpak van mensenhandel vorm te geven. Door kennis, expertise en informatie bij elkaar te brengen, kan effectiever worden samengewerkt in de strijd tegen mensenhandel en voorkomen we dat op meerdere plekken het wiel opnieuw wordt uitgevonden. De komende jaren wordt ingezet op het verder verdiepen en concretiseren van deze gezamenlijke aanpak. Daarnaast is het van belang om de regionale samenwerking te versterken. Een goede regionale samenwerking is essentieel in de aanpak van mensenhandel, omdat mensenhandel niet stopt bij de gemeentegrens. Deze regionale samenwerking krijgt vorm via het project Samen tegen mensenhandel en in de regionale samenwerking in de aanpak van ondermijning.

1.1 Impact en urgentie

Mensenhandel speelt zich af in het verborgene en is lang niet altijd herkenbaar. Slachtoffers zien zichzelf vaak niet als slachtoffer of ontkennen – door angst of schaamte – dat er sprake is van uitbuiting. De angst van slachtoffers, de lage aangiftebereidheid, de beperkte pakkans van daders en het gebrek aan kennis over signalen bij de professionals zorgen er voor dat er nauwelijks zicht is op de werkelijke omvang van deze ernstige vorm van criminaliteit. Het is zorgwekkend dat zo veel slachtoffers buiten beeld blijven.

Uit de Slachtoffermonitor 2016–2020 is gebleken dat vooral slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting minder zichtbaar zijn geworden. Corona is hiervoor mogelijk een oorzaak. Er waren minder reisbewegingen en opsporing en signalering werd beperkt. Opvallend is dat er in 2020 juist wel meer slachtoffers van arbeidsuitbuiting aan het licht kwamen. De meeste van hen hebben zichzelf bij hulpverleningsinstanties gemeld toen zij door de coronamaatregelen niet alleen hun werk, maar ook hun huisvesting en verblijfsvergunning verloren. Ook blijkt uit de monitor dat bijna de helft van de (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer van een (vaak ernstig) delict wordt en dat de geboden hulp vaak niet aansluit bij de behoeften van slachtoffers.

1.2 Vormen van mensenhandel

Mensenhandel kent verschillende verschijningsvormen.

Seksuele uitbuiting
We spreken van seksuele uitbuiting, wanneer iemand wordt gedwongen om seksuele diensten te verlenen. Het gaat om gedwongen seksuele handelingen tegen betaling of andere vergoedingen zoals bijvoorbeeld onderdak, kleding of eten, of de belofte daarvan. Er wordt daarbij misbruik gemaakt van iemands kwetsbaarheid, ondergeschikte positie en/of vertrouwen. Seksuele uitbuiting omvat onder andere gedwongen prostitutie én gedwongen seksuele dienstverlening in bijvoorbeeld bars, hotels, kuuroorden, massagesalons en de entertainmentsector. Seksuele uitbuiting vindt ook online plaats, bijvoorbeeld het gedwongen verrichten van seksuele diensten via een webcam.

Een bijzondere vorm van seksuele uitbuiting is uitbuiting door loverboys. Een loverboy is een mensenhandelaar die meisjes of jongens seksueel chanteert of misbruikt om hier zelf geld mee te verdienen.

Uit onderzoek door CKM ('Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting') dat de ronselperiode bij de helft van de onderzochte slachtoffers slechts minder dan een week is en dat de eerste contacten vaak online worden gelegd.

Arbeidsuitbuiting
Bij arbeidsuitbuiting worden mensen doelbewust door een vorm van dwang of door misbruik van omstandigheden of van diens kwetsbare positie gedwongen tot arbeid of diensten, waarbij bovendien sprake is van een ernstige inbreuk op hun lichamelijke of geestelijke integriteit en/of hun persoonlijke vrijheid. Het gaat vaak samen met ernstige situaties op de werkvloer, een sterke inperking van de vrije keuze, grove overtreding van de arbeidswetten (onderbetaling, lange werkdagen, weinig rust en slechte arbeidsomstandigheden) en ondermaatse huisvesting.

Criminele uitbuiting
Bij criminele uitbuiting worden mensen gedwongen tot het verrichten van arbeid of diensten die strafbaar zijn gesteld. Denk aan onder dwang moeten zakkenrollen, het plegen van diefstal, drugs smokkelen en het knippen van hennep. De buit gaat vaak naar de uitbuiter/mensenhandelaar. Bij deze vorm van mensenhandel is het nonpunishment beginsel van belang. Volgens dit principe voorzien staten in de mogelijkheid om slachtoffers van mensenhandel niet te vervolgen of bestraffen wanneer zij onder dwang betrokken zijn bij criminele activiteiten.

Money mules, geldezels of katvangers, zijn mensen die worden geronseld om hun rekening te laten misbruiken door criminelen.

1.3 De rol van de gemeente

De aanpak van mensenhandel is gebaseerd op vier pijlers, die volgen uit internationale en Europese verdragen waar Nederland verplicht is zich aan te houden:

1. Opsporen, vervolgen en aanpakken van daders
2. Hulp, zorg en opvang voor slachtoffers
3. Preventie en signalering
4. Netwerksamenwerking

In de aanpak van mensenhandel heeft de gemeente verschillende rollen. We leveren op deze vier verantwoordelijkheden reeds verschillende inspanningen om mensenhandel tegen te gaan. Maar we weten ook dat er nog ruimte is voor verbetering.

Signaleren

De gemeente heeft een belangrijke rol in het signaleren van mensenhandel. Om deze rol te kunnen uitvoeren is het essentieel dat medewerkers van de gemeente voldoende kennis hebben over mensenhandel, in staat zijn om signalen te herkennen en weten waar zij dit moeten melden.

Beleid

Wij zien mensenhandel als een vorm van ondermijnende criminaliteit. De aanpak van ondermijning is in het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 een geprioriteerd thema. In dit actieplan beschrijven we welke inspanning we specifiek leveren op het thema mensenhandel. Met dit actieplan voldoen we aan de landelijke afspraak in het Interbestuurlijk Programma (IBP, punt 5.11), het programma Samen tegen Mensenhandel en het basisniveau bestuurlijke aanpak van mensenhandel.

Regisseur

De complexiteit van mensenhandel vraagt om zowel een bestuurlijke als strafrechtelijke aanpak en intensieve samenwerking tussen de verschillende domeinen. Een effectieve aanpak vraagt afstemming tussen de betrokken partners. De gemeente staat in contact met de verschillende partners en is daarom de spil in de integrale aanpak. Samenwerken met de regio is essentieel om verplaatsingseffecten te voorkomen.

Zorg

De gemeente is financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de zorg en opvang van slachtoffers van mensenhandel. Dit is een wettelijk verankerde verplichting die primair voortvloeit uit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet.

1.4 Uitgangspunten

In de aanpak van mensenhandel hanteren wij de volgende uitgangspunten.

Effectief samenwerken in de regio

De belangrijkste voorwaarde voor een integrale aanpak is de totstandkoming van een goedlopend samenwerkingsverband. Dit vergt onder meer dat ketenpartners elkaar vertrouwen, kennis en informatie delen, betrokken zijn bij het thema mensenhandel en capaciteit vrijmaken voor de samenwerking. Ook is het van groot belang dat de regio samenwerkt, omdat mensenhandel (gemeente)grensoverschrijdend plaatsvindt en voorkomen moet worden dat geografische verplaatsing (waterbedeffect) optreedt. Daarom zijn we aangesloten bij het regionale project "Groningen tegen mensenhandel". Het doel van dit project is het realiseren van een toekomstbestendige integrale aanpak van mensenhandel in de provincie Groningen. Dit project wordt in opdracht van de Groninger gemeenten uitgevoerd door het ZVHG. Het ZVHG werkt ook samen met de ketenregisseurs mensenhandel van Friesland en Drenthe om de aanpak van mensenhandel in 3Noord te versterken.

Verbinden van zorg en veiligheid

Om mensenhandel effectief aan te pakken, is samenwerking binnen de domeinen zorg en veiligheid essentieel. Het is belangrijk dat alle partners elkaar weten te vinden in de aanpak van mensenhandel. Wij blijven investeren in deze verbinding.

Integrale aanpak

Mensenhandel is een delict met veel facetten. Het maakt een enorme inbreuk op de levens van slachtoffers en raakt daarnaast ook de samenleving. Denk hierbij aan het oneigenlijk gebruik van woningen, witwasconstructies, belastingontduiking en het sjoemelen met verblijfsrecht. De sleutel tot een succesvolle aanpak ligt in het aanpakken van alle facetten. De gemeente heeft bij de bestrijding van mensenhandel een cruciale rol in de bestuurlijke aanpak. We ontwikkelen de aanpak van ondermijnende criminaliteit en zijn hierin een lerende organisatie. We sluiten aan bij lopende trajecten op aanpalende beleidsterreinen (met name op gebied van de aanpak van ondermijning) en/of maken we gebruik van de daarin reeds beschikbare kennis, kunde en instrumenten.

Afstemming

Het inzetten van strafrechtelijke en/of bestuurlijke instrumenten vergt afstemming tussen het Openbaar Ministerie (OM), de politie en de Nederlandse Arbeidsinspectie. Deze afstemming is op verschillende niveaus georganiseerd (strategisch, tactisch en operationeel). Zorgvuldige afstemming maakt het mogelijk om maximaal in te zetten, maar voorkomt ook dat activiteiten elkaar – onbedoeld - doorkruizen/frustreren. Ook bij casuïstiek waar onvoldoende aanknopingspunten zijn voor een strafrechtelijke aanpak van mensenhandel is afstemming essentieel, want ook in die gevallen moeten we de middelen die we tot onze beschikking hebben inzetten om de situatie van het slachtoffer te verbeteren en verdere criminele gedragingen te voorkomen. Afstemming vindt onder meer plaats in de lokale driehoek, de RIEC-ondermijningstafel, het netwerk van aandacht-functionarissen en het Drieluik overleg.
In het tweewekelijkse Drieluik overleg komen de ketenregisseur, de zorgcoördinatoren, de gemeente en het Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel (TMM) samen om signalen

en casussen van mensenhandel uit de regio te bespreken, te triageren, op te volgen en te monitoren. Ook wordt relevante informatie gedeeld en uitgewisseld om mensenhandel beter te kunnen signaleren én te kunnen interveniëren in concrete situaties.

1.5 Essentiële functies

De aandachtfunctionaris, zorgcoördinator en ketenregisseur geven gezamenlijk vorm aan de gemeentelijke en regionale aanpak van mensenhandel. Zij dragen bij aan (de ontwikkeling van) de aanpak door signalen en best practices te delen. Ook zorgen zij er gezamenlijk voor dat de bestrijding van mensenhandel lokaal en regionaal op de kaart staat.

Aandachtfunctionaris
In het basisniveau bestuurlijke aanpak van mensenhandel wordt het hebben van een aandachtfunctionaris mensenhandel genoemd als een belangrijke voorwaarde. De gemeente Westerkwartier voldoet al geruime tijd aan deze voorwaarde.
De twee aandachtfunctionarissen zijn werkzaam in het sociaal domein en bij OOV en hebben een coördinerende en aanjagende rol in de aanpak en de uitvoering van dit actieprogramma. Ook zijn zij verantwoordelijk voor de afstemming tussen de domeinen zorg en veiligheid.

De aandachtfunctionaris:
- ◊ is het aanspreekpunt voor mensenhandel binnen de gemeentelijke organisatie, verzamelt signalen, geeft deze door aan de ketenregisseur en organiseert opvolging en monitoring van signalen;
- ◊ volgt de laatste ontwikkelingen, regionaal en landelijk, rondom de aanpak mensenhandel;
- ◊ vergroot het bewustzijn over mensenhandel in de organisatie;
- ◊ zorgt ervoor dat het thema binnen de gemeente op de agenda staat;
- ◊ onderhoudt contact met externe partners (o.a. zorgcoördinatie, politie);
- ◊ maakt deel uit van het regionale netwerk van aandachtsfunctionarissen.

Ketenregie en zorgcoördinatie
De Groninger gemeenten hebben in 2013 de ketenregie mensenhandel ondergebracht bij het ZVHG. Coördinatie van zorg voor slachtoffers van mensenhandel is belegd bij het ZVHG. Met ingang van juli 2021 zijn alle Groninger gemeenten hierbij aangesloten.

De ketenregisseur:
- ◊ is verantwoordelijk voor de strategische aanpak van mensenhandel binnen de provincie Groningen en voor het inrichten van de keten die hieraan ten grondslag ligt;
- ◊ vormt de schakel tussen regionale en landelijke ontwikkelingen binnen de aanpak van mensenhandel;
- ◊ zit het Drieluik overleg voor;
- ◊ werkt in opdracht van de Stuurgroep Zorg- en Veiligheidshuis.

De zorgcoördinator:

- ◊ organiseert en coördineert samenhangende hulp en ondersteuning aan slachtoffers;
- ◊ bewaakt de voortgang en kwaliteit van het hulp en ondersteuningstraject;
- ◊ is verantwoordelijk voor het optimaliseren van het zorg- en ondersteuningsaanbod in de regio, het opzetten van een regionaal zorgnetwerk en het bieden van deskundige ondersteuning aan zorgprofessionals;
- ◊ geeft voorlichting aan zorgverleners en instanties om de deskundigheid over mensenhandel bij deze professionals te vergroten;
- ◊ neemt deel aan het Drieluik overleg.

2. AMBITIES EN ACTIES

In dit hoofdstuk geven we aan wat we willen bereiken in de periode 2023-2024 en wat we hiervoor gaan doen.

Ambitie 1: awareness, signaleren en melden

Signalen worden herkend en gemeld. Dit geldt niet alleen voor medewerkers binnen de gemeente, maar ook daarbuiten. Dit doen we door het ontwikkelen van een interne meldroute en het onder de aandacht brengen van de externe meldroute.

Signalen van mensenhandel worden vaak niet herkend. Medewerkers van de gemeente, maar ook daarbuiten zoals professionals in de zorg- en veiligheidsketen en het onderwijs hebben te weinig kennis over mensenhandel en zijn onvoldoende in staat om signalen van mensenhandel te herkennen. Hierdoor worden slachtoffers van mensenhandel niet altijd als zodanig herkend, met als gevolg dat zij de bescherming mislopen waar ze recht op hebben. Er is behoefte aan voorlichting en training op het gebied van mensenhandel. Ook moet de meldroute duidelijk zijn.
Awareness is als het ware het fundament van de aanpak en is verweven met elke ambitie en actie in deze aanpak. We blijven investeren in het vergroten van awareness door training en voorlichting te geven over de verschillende vormen en signalen van mensenhandel.

Voor medewerkers
Onze medewerkers zijn de oren en ogen van de gemeente, doordat zij in direct contact staan met mogelijke daders, slachtoffers en facilitators.

- ◊ Twee keer per jaar wordt vanuit het ZVHG een basistraining mensenhandel aangeboden. We stellen medewerkers in de gelegenheid om deze training te volgen. Veel medewerkers hebben deze training reeds gevolgd. Een aantal medewerkers heeft behoefte aan meer handvatten om vermoedens te concretiseren. In afstemming met de ketenregisseur onderzoeken we hoe we het trainingsaanbod beter kunnen laten aansluiten op de behoefte van ambtenaren.
- ◊ In 2024 hebben alle medewerkers met burgercontact een basistraining gevolgd.
- ◊ We gaan signaalkaarten beschikbaar stellen waarop mogelijke signalen beschreven staan en een handelingskader wordt geboden.
- ◊ Signalen kunnen worden gemeld bij de aandachtsfunctionarissen. De aandacht-functionaris beschikt over specifieke kennis op het gebied van mensenhandel en kan de medewerker ondersteuning bieden bij het concretiseren van het signaal. We brengen de interne meldroute actief onder de aandacht bij medewerkers.

Voor organisaties
Niet alle organisaties, bijvoorbeeld in de hulpverlening of op scholen, hebben voldoende kennis over risicofactoren en profielen van mensenhandel om dit te kunnen signaleren en melden.

- ◊ In 2022 zijn de jongerenwerkers van De Schans door het ZVHG getraind in het herkennen van signalen mensenhandel. We brengen in beeld welke (andere) organisaties we willen bereiken en hoe we deze gaan bereiken. Scholen hebben hierbij onze eerste prioriteit. Hierbij trekt de gemeente op met de ketenregisseur en de zorgcoördinatoren van het ZVHG.

Ondernemers en inwoners
Mensenhandel vindt in allerlei sectoren plaats, zoals in de bouw, de horeca, retail, seksuele dienstverlening, schoonmaakbranche, nagelstudio's en massagesalons. Het is daarom belangrijk dat ondernemers en inwoners zich realiseren dat ze mogelijk onbedoeld en onbewust gebruik maken van diensten van slachtoffers mensenhandel of mensenhandel faciliteren.

- ◊ We investeren in het vergroten van het signalerend vermogen van ondernemers en inwoners. Hierbij denken we aan het vergroten van bewustwording door het geven van informatie.
- ◊ We sluiten ons aan bij Meld Misdaad Anoniem en brengen dit meldpunt onder de aandacht.

Ambitie 2: meer zicht op aard en omvang

We hebben een scherper beeld op de aard en omvang van mensenhandel in onze gemeente, zodat we mensenhandel adequaat kunnen aanpakken.

Bij mensenhandel wordt al snel gedacht aan het buitenland of iets wat zich uitsluitend in de grote steden afspeelt. Het tegendeel is waar. Mensenhandel kan in elke gemeente in Nederland voorkomen. Het in beeld brengen van mensenhandel vereist inspanning.

Mensenhandel is vooral een haaldelict, je moet er actief naar op zoek. Een goede samenwerking tussen opsporing, hulpverleners en gemeenten is daarom essentieel. We hebben een scherper beeld nodig op de aard en omvang van mensenhandel in onze gemeente om mensenhandel adequaat te kunnen aanpakken.

Versterken informatiepositie
Een goede informatiepositie draagt bij aan beter zicht op de aard en omvang van mensenhandel. Er is al een aantal activiteiten ontplooid dat hieraan bijdraagt. Zo heeft in 2022 onderzoek plaatsgevonden naar het ondermijningsbeeld in de provincie Groningen. In dit onderzoek is een aantal branches naar voren gekomen die vatbaar zijn voor ondermijnende criminaliteit, waaronder mensenhandel.

- ◊ We onderzoeken hoe we de gemeentelijke informatiepositie kunnen versterken. Dit doen wij samen met onze partners en met ondersteuning van het ZVHG.
- ◊ We inventariseren op lokaal/regionaal niveau welke werknemers en sectoren extra kwetsbaar zijn voor arbeidsuitbuiting.

Delen van informatie
Bij de strijd tegen mensenhandel en de ondersteuning van slachtoffers zijn verschillende partners in beeld, uit het opsporingsdomein, het bestuurlijk domein en het zorg- en hulpverleningsdomein. Het delen van informatie tussen de verschillende domeinen draagt bij aan het vergroten van het zicht op de aard en omvang. Dit is gelet op privacywetgeving niet zonder meer toegestaan.

- ◊ We brengen in beeld welke persoonsgegevens gedeeld mogen worden, binnen de eigen organisatie en met anderen. Hierbij maken we gebruik van expertise van het ZVHG en ons netwerk.

Regionale ontwikkelingen
Het ZVHG ontwikkelt een regionale monitor om de aard en omvang van alle vormen van mensenhandel in de provincie Groningen in beeld te brengen. De ketenregisseur werkt op regionaal niveau samen met diverse stakeholders zoals het RIEC, OM en Politie bij het opzetten van deze monitor. Het is de bedoeling dat in de deze monitor niet alleen informatie met betrekking tot het aantal slachtoffers, daders en vervolgingen wordt opgenomen, maar ook de activiteiten die door gemeenten en partnerorganisaties zijn en worden ondernomen in het kader van de integrale aanpak Groningen tegen mensenhandel

Ambitie 3: slachtoffer- en daderschap voorkomen

Door in te zetten op preventie wordt daderschap en daarmee ook slachtofferschap voorkomen. We hebben meer kennis over daderschap. Jongeren en volwassen zijn weerbaar tegen uitbuiting.

Onze ambitie is om slachtofferschap én daderschap te voorkomen. Om dit doel te bereiken moeten kinderen, jongeren en volwassenen weerbaar zijn tegen uitbuiting en weten bij wie ze terecht kunnen voor steun. Ook moeten professionals en vrijwilligers de risicofactoren van mensenhandel in specifieke omstandigheden en bij risicogroepen (her) kennen, zodat deze kennis kan worden ingezet bij preventie, vroegsignalering en interventies. Voor de aanpak van mensenhandel richten we ons op alle doelgroepen, maar specifieke aandacht gaat uit naar: minderjarigen/jongeren.

Minderjarigen/jongeren
We zetten in op preventie bij minderjarigen/ jongeren.

- ◊ Door het ZVHG is een VR-experience ontwikkeld om jongeren te informeren over de verschillende verschijningsvormen van mensenhandel. Deze VR-experience is opgenomen in het preventieaanbod voor scholen voor het voortgezet onderwijs.
- ◊ We verkennen of we jongerenwerkers van De Schans inzetten voor online jongerenwerk. Het online jongerenwerk is waardevol met het oog op vroeg-signalering. Zorgwekkende signalen, bijvoorbeeld met betrekking tot grooming en/of sextortion, kunnen in een vroeg stadium worden opgepikt, waardoor snel kan worden gestart met de aanpak van het probleem.

Regionale ontwikkelingen
Vanuit Groningen tegen mensenhandel is in 2021 een werkgroep opgericht om meer inzicht te verkrijgen over daders van mensenhandel en hoe recidive te voorkomen. De uitkomsten van dit onderzoek worden naar verwachting in 2023 gedeeld.

Ambitie 4: barrières opwerpen

We beschikken over bestuurlijke instrumenten waarmee we barrières kunnen opwerpen om mensenhandel te voorkomen en aan te pakken. We willen onze kennis op dit gebied vergroten en de bestuurlijke aanpak van mensenhandel verder ontwikkelen en inbedden in onze organisatie.

- ◊ We gaan in beeld brengen welke bestuurlijke interventies we kunnen toepassen en wanneer en hoe hiertoe kan worden overgegaan. Dit doen wij vanuit de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Regionale aanpak
Mensenhandel stopt – anders dan de bevoegdheden van de gemeente – niet bij de gemeentegrenzen. Om mensenhandel succesvol aan te pakken is regionale samenwerking en (beleids-)afstemming essentieel. Vanuit het project Groningen tegen mensenhandel biedt het ZVHG procesondersteuning op het gebied van regionale samenwerking, afstemming en deskundigheidsbevordering. Ook op gebied van de aanpak van ondermijnende criminaliteit wordt op provinciaal niveau nauw samengewerkt. Gemeente Westerkwartier neemt actief deel aan deze samenwerkingsverbanden.

Ambitie 5: slachtoffers samenhangende hulp en ondersteuning bieden

Slachtoffers van mensenhandel krijgen een samenhangend hulp en ondersteunings-aanbod. (Mogelijke) slachtoffers worden zo snel mogelijk uit de situatie van uitbuiting gehaald en bieden we veiligheid.

Slachtoffers van mensenhandel hebben veelal traumatische ervaringen opgedaan en de juiste zorg en bijstand is dan ook van groot belang. Op grond van de Wmo 2015 en de Jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk voor de opvang en ondersteuning van slachtoffers. Slachtoffers hebben vaak verschillende soorten ondersteuning nodig. Het gaat hierbij met name om veilige opvang, medische en psychische zorg, hulpverlening bij verblijfsrechtelijke trajecten en ondersteuning bij strafrechtelijke procedures.

Organisatie van samenhangende hulp en ondersteuning
De Groninger gemeenten hebben de organisatie van een samenhangend hulp– en ondersteuningsaanbod aan slachtoffers van mensenhandel opgedragen aan het ZVHG. Onder samenhangende hulp en ondersteuning verstaan wij:

- ◊ De zorg is toegankelijk voor alle (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel. Bij het geringste vermoeden van mensenhandel wordt een (vermoedelijk) slachtoffer gezien als een slachtoffer van mensenhandel.
- ◊ Slachtoffers worden zo snel mogelijk uit een uitbuitingsituatie gehaald en er wordt voor een veilige situatie gezorgd.

- ◊ De zorg bestaat uit kwalitatieve en specialistische hulp, die aansluit bij de behoefte van het slachtoffer.
- ◊ Nazorg maakt onderdeel uit van zorg. Om de weerbaarheid te vergroten en herhaald slachtofferschap te voorkomen. Het creëren of het herstellen van een beschermende sociale omgeving en ondersteuning bij re-integratie maakt hier deel van uit.

Goede opvang voor alle slachtoffers
Gemeenten zijn organisatorisch en financieel verantwoordelijk voor de zorg en opvang van minderjarige en meerderjarige slachtoffers met een geldige verblijfstitel. Voor slachtoffers van mensenhandel zonder verblijfstitel is opvang beschikbaar in een Beschermde Opvang (voor minderjarigen) en Categorale Opvang voor Slachtoffers van Mensenhandel (COSM). Dit wordt door het Rijk gefinancierd.

Toename aantal slachtoffers
Het versterken van de gemeentelijke (en regionale) aanpak kan tot gevolg hebben dat het aantal slachtoffers van mensenhandel dat aanspraak maakt op zorg toeneemt.

- ◊ Samen met de zorgcoördinatoren van het ZVHG houden we scherp in de gaten of het bestaande zorgaanbod voldoende capaciteit biedt en spannen we ons in om het zorgaanbod op peil te houden.
- ◊ We monitoren de financiële consequenties.

Hulp bij het verblijfsrechtelijk traject en compensatie voor slachtoffers
In verband met het strafrechtelijke traject kunnen vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel zonder rechtmatig verblijf in Nederland een beroep doen op de B8-verblijfsregeling. Zij krijgen dan op grond van de Verblijfsregeling Mensenhandel maximaal drie maanden bedenktijd, waarin zij kunnen beslissen of zij aangifte doen van mensenhandel of op een andere manier willen meewerken aan een strafrechtelijk onderzoek. Tijdens de bedenktijd mogen ze in Nederland blijven. Na afloop van het strafproces loopt de verblijfsvergunning op grond van deze regeling af. Het slachtoffer kan dan een aanvraag indienen voor een verblijfsvergunning op niet-tijdelijke humanitaire gronden. Slachtoffers komen in aanmerking voor een verblijfsvergunning wanneer het OM in hun zaak een verdachte vervolgt voor mensenhandel of wanneer de strafzaak nog loopt en het slachtoffer drie jaar in Nederland verblijft op basis van een tijdelijk verblijf. Slachtoffers kunnen financiële compensatie claimen voor aangedaan leed en verlies van inkomsten. Compensatie kan slachtoffers ondersteuning bieden bij het herstel en geeft erkenning. Daarnaast geeft het een duidelijk signaal af aan de uitbuiters, namelijk dat zij ook financieel gestraft worden.

- ◊ We vinden het belangrijk dat alle slachtoffers hier ondersteuning bij kunnen krijgen en onderzoeken samen met het ZVHG of het zorgaanbod toereikend is.

3. FINANCIËN EN VERANTWOORDING

Voor de uitvoering van dit actieplan zijn geen middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2023. In 2023 werken we de financiële gevolgen van de aanpak van mensenhandel nader uit en komen we – indien nodig – met een voorstel.
We sluiten zoveel als mogelijk aan bij pilots/proeftuinen en gesubsidieerde projecten. Ook maken we zo veel als mogelijk gebruik van de expertise en het trainingsaanbod van het ZVHG en andere (kennis-)partners.

We leggen jaarlijks – gelijktijdig met de verantwoording over het uitvoeringsplan integrale veiligheid – via de begrotingscyclus verantwoording af over dit actieplan.